

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

16. štev.

Maribor, dne 20. aprila 1922.

56. letnik.

Odpadniki.

Naš narod je vajen borbe. Močan in jak ne po številu, marveč po duhu in volji se je celo vrsto stoletij bojeval za obstanek. Njegovi protivniki so bili v orjaški premoči ter so razpolagali z vsakovrstnim in najboljšim orozjem in z vsemi prosvetnimi, gmotnimi in političnimi sredstvi. Kljub temu niso dosegli toliko zaželjene zmage: ponemčevanja slovenskega naroda in priklopitve slovenskega ozemlja Veliki Nemčiji, segajoči do Jadranskega morja. Slovenski narod je obranil in ohranil svoj jezik in svojo zemljo sebi in jugoslovanski državi, nemška sila in premoč pa se je zlomila, strla in zrušila.

Kakor ima vsaka vojska odpadnike, ki odbežijo k sovražniku, da bi mu pomogli v borbi zoper lastne brate, tako so tudi od slovenskih čet, borečih se zoper nasilno nemštvu, odpadli številni ljudje, ki so podpirali ponemčevanje in širjenje nemške sile. Bili so to po večini sebični, deloma slabotni značaji, kojim je naš narod dal nečastno ime nemškutarjev. Bili so večinoma hujši in strastnejši, nego Nemci sami, kakor to lepo izraža znan jugoslovenski pregor: Poturica hujši ko Turek.

Borba našega naroda je sedaj dobila drug značaj in drugo smer. Naš boj gre za pravilno ureditev naše jugoslovanske države. Borimo se zoper centralizem in prevlast enega plemena v državi nad dvema drugima plemenoma. Bojujemo se za uresničenje načela o vsestranski enakopravnosti, brez katere ni dobro urenjene države, ki bi zadovoljevala vse svoje državljanje. Potezujemo in vojskujemo se za nedeljeno Slovenijo v okvirju Jugoslavije, za istinito samoupravo in zakonodajno avtonomijo.

Tudi v tej borbi mora naš narod beležiti številne odpadnike. Komandanti te odpadniške čete so demokrati. Njim ni nič mar za slovensko narodnost in njene lepe svinje, ki bi se naj ohranile s slovenskim jezikom vred. Slovenstvo bi naj utonilo v nekem megletem jugoslovanstvu ali pa, kakor zahtevajo drugi, v srbsku. V smislu poslednjih je sladki in dobrakajoči se dr. Ilešič zapisal v »Srbski čitanki« za četrti razred ljudskih šol: »Slovenski jezik je v istini samo narečje lepega srbskega jezika.« Ako je samo narečje srbskega jezika, ne pa samostojen jezik, je po sebi razumljiva posledica, da se mora umakniti srbskemu jeziku. Zato demokrati na vsa usta govorijo o edinstvenosti države in naroda ter so po celi državi raztrobili centralizem kot najboljšo, da edino dobro obliko državne ureditve. Avtonomizem pa, ki edini more ohraniti slovenski jezik in vse lepe svojine slovenskega plemena in njegove kulture in prosvete, psujejo kot nevaren za državo, ker baje hoče državo razdeliti in njen edinstven razbiti. Slično so v nekdanji državi nemškutarji pobijali avtonomistična slovenska stremljenja.

Demokrati so duševni komandanti one odpadniške čete, ki se oblači v kmetsko oblačilo ter se diči z naslovom samostojnih kmetov. To so liberalne in centralistične stranke, ki se dičijo s pavovim perjem slovenske samostojnosti. Tako grdo še ni nobena stranka varala slovenskega ljudstva, kakor so to storile samostojne strake. V svoj žep so pobasale cele kupčeve bankovcev, ki so jih prejele kot plačilo za svoje centralistično getranje v Beogradu. To ceno mora kajpada plačati naš narod ne samo s svojim davčnim denarjem, marveč z izgubo slovenske samostojnosti in avtonomije. V 4. stoletju pred Kristusom je v mestu Efesu v Mali Aziji živel nek čudaški človek z imenom Herostrat, ki je zapalil kras svojega rojstnega mesta, tempelj boginje Artemide, da bi se proslavil pred svetom. V 20. stoletju po Kristusu pa živijo med malim slovenskim narodom ljudje z imenom samostojni slovenski kmetje, ki so zapalili lepi dom slovenske samostojnosti in samouprave, ne za to, da bi se proslavili, marveč, da bi se obogatili.

O Veliki noči se je demokratsko-samostojnim odpad-

nikom pridružil nekdanji voditelj Slovenske ljudske stranke, dr. Susteršič. Mož je ob prevratu zbežal iz Slovenije, ker se ni čutil varnega, in sedaj živi na Tirolskem. Tri leta je kuhal jezo in o letošnji Veliki noči je izdal izdelek svoje jeze in užaljenosti v obliki knjižice, ki ji je dal naslov: »Moj odgovor.«

Susteršičeva knjižica je v odpadniškem taboru vzbudila celo burjo veselja. Ljudje, ki so prej imeli za Susteršiča samo psovko kakor Kajn, izdajica, rovar, plačani agitator za cesarja Karla itd., so pozabili na svoje čisto jugoslovensko navdušenje ter kakor žezen človek v globokih požirkih pijejo besede, ki jim kipijo nasproti iz Susteršičeve knjižice. In zakaj? Zato ker Susteršič grdi in sramoti tisto stranko, kateri je bil dolgo časa načelnik. Katoliška stranka, ali kakor jo polibraljeni dr. Susteršič imenuje, klerikalna stranka je po Susteršičevem mnenju nepotrebna, ker je večina prebivalstva v naši državi pravoslavne vere, ker je vladarska hiša pravoslavna in ujednjeni narod po svojem bistvu protiklerikal.

Ako bi Susteršičevi razlogi bili pravilni in resnični, bi katoliške ljudske stranke ne smelo biti v nobeni državi, kjer so člani katoliške cerkve manjšina prebivalstva. In vendar imajo katoličani v Nemčiji, kjer je večina prebivalstva protestantovske vere, svojo mogočno katoliško stranko z imenom Centrum. Ta stranka je bila ustanovljena v sedemdesetih letih preteklega stoletja, preživelja je vojno in sedaj po vojni je ena izmed najjačih in najvplivnejših strank v Nemčiji, saj je nemški državni kancler dr. Wirth član katoliškega Centruma. Ako bi imel od liberalcev najeti Susteršič prav, katoličani v Nemčiji sploh ne bi smeli imeti svoje stranke, marveč bi morali vse vodstvo politike in vse politično delovanje prepustiti protestantom. Na Nizozemskem so katoličani v manjšini, pa imajo svojo lepo organizirano stranko, ki je dosegla veliko političnih uspehov. O katoliški stranki v Belgiji ni treba govoriti, ker je po vsem svetu znano njenovo vzorno ustrojstvo in plodonosno delo. Priponniti je še treba, da katoliška ljudska stranka v Italiji prav lepo napreduje in da se je že tudi v Spaniji začela njena organizacija prav lepo razvijati.

Ako bi Susteršiču strast in užaljenost ne bila zasepila oči, bi moral videjti to, kar se okoli njega godi na svetu, in ako bi se znal stvarno misliti, bi moral priti do zaključka: Ako je kje potrebnata stranka katoliškega ljudstva, je potrebnata tam, kjer so katoličani v manjšini, in to je tudi v naši državi. Pri nas pa je tem bolj potrebnata, ker se morejo katoličani še le boriti, da dosežejo enakopravnost s pravoslavnimi.

Slovenska ljudska stranka tudi Susteršiču za to ni po godu, ker s svojo borbo za avtonomijo nedeljene Slovenije neti in podžiga plemenski boj. Njemu ni več za slovenski narod, kojega v prejšnjem pomenu besede ni več. »Če danes govorimo o našem narodu, piše Susteršič, »nismo več upravičeni omejiti ta pojma na slovensko ljudstvo, ker se je razširil na tri raznovrska plemena in različna ljudstva, ujedinjena v političen državotvoren narod.« Da bi se prihlinil beogradskim mogotom, je Susteršič srečno prijadal v pristan beogradskega centralizma, kamor so že davno zapluli s svojimi strankinimi barčicami Žerjav, Kukovec in Pucelj.

Susteršič se zelo moti, ako misli, da bo s psovanjem naše stranke in njenih nekdanjih in sedanjih voditeljev, rajnega dr. Kreka in sedanjega načelnika dr. Korošca razdržal trdno strnjene vrste naše stranke. Stajerci smo bili vedno na strani dr. Kreka, ker Susteršič nismo zaupali, in zato ga tudi nikdar nismo marali. Usodnega leta 1917 smo se odločili za Kreka in Korošca in tako smo s svojim vplivom mogočno soodločevali, da je bil dr. Susteršič vržen s strankinega vodstva in potem iz stranke. Da smo Susteršiča prav poznali, in pravilno z njim ravnali, dokazuje njegovo sedanje zmerjanje in psovanje stranke, ka-

tero bo imelo to dobro posledico, da mu bo odvzelo zadnjega pristaša in prijatelja na Kranjskem.

Vrste naše ljudske in kmetske stranke so danes bolj strnjene in edine, kakor kedaj poprej. Naše vrste se po množujejo od dne do dne. K nam prihajajo tisti, ki so zapeljani po lažeh in obljubah v novembri 1920 pri volitvah odpadli od nas. Bili so odpadniki vsled lahkovnosti in nempremisljenosti. Ko so izpreglelali, so uvideli svojo zmoto in zato se vračajo k naši stranki, ki je najkrepkejša in edina braniteljica naše vere in narodnosti, obstoja in napredka našega naroda. Komandantom odpadniške čete Žerjavu in Kukovcu, ki se ravno sedaj na vso moč trudita za demokratisko stranko pridobiti tudi kmetsko ljudstvo ter delata za združitev vseh takozvanih naprednih sil, ne bo nič pomagal, ako jim je prisel na pomoc dr. Susteršič s svojimi ostudnimi napadi na ljudsko stranko in njene voditelje. Naše ljudstvo in naša ljudska stranka bo preko teh odpadnikov šla naprej v svojem boju za ohranitev in dobrobit slovenskega naroda in za pravično ureditev naše jugoslovanske države.

Ali bo kedaj boljše?

Mnogi, rekel bi večina našega ljudstva je mnenja, da v naši državi ne bo nikoli boljšega gospodarstva. Osobito dvomijo ljudje, da bi se kedaj zboljšala naša valuta (t.j. vrednost denarja) in da bi padla draginja. To so dvomi, koje slišimo ob vsaki priliki. Ali je res tako?

Odgovor: Naša država, naša zemlja je bogata na naravnih zgradilih, a pametno in smorenno izrabiti jo je treba. Dvigniti zgradile, jih uporabiti doma in jih izvazati. V tem leži en ključ do zboljšanja naših gospodarskih razmer. Drugi ključ je pametna vlada, ki bi gojila med državljanji zadovoljstvo in skušala odstraniti vse, kar danes zavira napredek v gospodarstvu.

Gradba železnic in pristanišč za ladje je prva naloge naših državnikov, da zboljšajo naš položaj. Država same velikih železnic ne more graditi, ker nima denarja. Ponujajo se nam Amerikanci, Angleži in Francozi, da zgradijo dvotirno železnicu iz sredine naše države do morja. Nadalje je treba na ta način zvezati Hrvatsko in Slovenijo z močnimi železniškimi progami z morjem. Na tisoče hektarjev pragozdov v Hrvatski, Bosni, Stari in Novi Srbiji je nedostopnih. Les gnije. Bogati rudniki v Bosni, Crnigori, Srbiji in Makedoniji so naizrabljeni, ker ni železnic, niti cest, niti ljudi, ki bi jih dvignili in izrabili. Železnični zavodi za drage novce v tujini, a v naši zemlji ga leži nakopičenega toliko, da bi ga lahko imeli še za izvoz. Ravno tako je naša zemlja bogata na drugih dragocenih rudah: soli, bakru, svincu itd. A kaj nam koristi zgradila v zemljji, ako ga nihče ne dvigne in če ni železnic in cest!

In koliko ima naša država žitnih polja! Zemlja rodila na našem jugu brez gnoja. Obdeluje se površno. Ako bi se z naprednim gospodarstvom in obdelovanjem producija (pridelek) še dvignila, bi to znašalo mnogo milijonov dobitka za narodno in državno gospodarstvo. In kar je še glavno: kruha mora biti na ta način dovolj za vse in po ceni.

Glavno, na kar pozabljamo, pa je: Dvignimo veselje do dela! Delavcem in sploh vsem, koji pridelujejo bodisi živila, bodisi industrijske izdelke, mora dati država možnost, da bodo imeli dovolj kruha, dovolj sredstev za preskrbu družine. S pošteno plačjo jih nagraditi zapridno delo, delavcem dati pri velikih podjetjih pravico do soudeležbe pri dobičku, in videli bomo čudež. Nemčija nam je — vzhled! Tepena po kravu vojski, se je Nemčija ojačala s pridnim delom v toliko, da plačuje ogromno vojno odškodnino in se gospodarsko ojačuje. Vsak delavec v tovarni je tam deležen dobička, po mnogih obratih so delavci celo solastniki tovarni. In pri nas? Dosedaj naši centralisti de-

v votlini. Pa ves ta čas ni bilo čuti niti glasu o ubeglih upornikih.

Na večer tretjega dne sva stopila z zdravnikom po robu griča, odkoder se je videlo na nizko vzhodno obrežje. Tema je že legala na doline.

Kar nama prinese veter na uho čudne glasove — ne vem, ali je bilo petje ali kričanje.

»Bog jim bodi milostljiv!« je dejal zdravnik. — »Uporniki so!«

»Vsi pijani, gospod doktor!« se je oglasil Silver zama.

Silver je užival popolno svobodo. Dnevno je sicer moral slišati bridke ocitke in pekoče opazke, pa delal se je, kakor da bi jih ne čul, nič ni zameril in kjer je le mogel, se je pokazal postrežljivega in hvaležnega. Kakor s psom, tako so delali z njim, le Ben Gunn se je še vedno silbal svojega nekdanjega stewarda in tudi jaz sem bil nekoliko prijaznejši z njim, ker sem mu zares moral biti hvaležen.

»Pijani so ali pa so znoreli!« mu je godrnjaje odgovril zdravnik.

»Tako je! In malo nas briga, kaj počenjajo!«

»Morebiti se mi boste čudili, vi, ki ne poznate nobenega usmiljenja«, mu je prezirljivo dejal zdravnik, »ako vam povem, da bi najrajsi šel med nje in jim pomagal. — Ako ne več, vsaj eden izmed njih ima mrzlico!«

»Oprostite, gospod, to bi bito popolnoma neumesno! Izgubili bi življenje! — Vaš sem sedaj z dušo in telom, in ne želel bi si, da bi se še zmanjšalo naše število, posebno ker vem, koliko sem prav vam hvale dolžen! Am pak ti-le ljudje ne znajo držati besede!«

»Ti-le nel! je suho odgovoril zdravnik. »Vi pa ste mož, ki drži svojo besedo!«

In to je bilo zadnje, kar smo čuli o upornikih. Samo strel smo še enkrat čuli v daljavi, menda so bili na lov.

Zaklad na otoku.

(Konec.)

John Silver, mu je reklo, »hudoben človek ste in goljuš! Pa rekli so mi, naj vas ne preganjam in ne budem vas! Ampak vaši umorjeni tovariši vam visijo na vratu kakor mlinski kamenil!«

»Prisrčna hvala, gospod!« je dejal Dolgi John in iznova pozdravil.

»Hvaležni mi smete bitil!« je vzkliknil graščak. »Proti svoji vesti in dolžnosti delam, če vas ne kaznjujem! Ne prideš mi blizu! —

Stopili smo v votline. Siroka je bila in zračna. Studenec je izviral v njej, obdan od praproti in drugega zelenja. Tla so bila peščena. Poleg velikega ognja je ležal na kosmati koži divje kože kapitan Smollett in iz kota votline je sijal moten blesk — Flintov zaklad, veliki kupi zlatnikov in cele kepe suhega zlata — — —.

To je bil zaklad, ki smo ga prišli iskat, nesrečno zlato, ki je zahtevalo že toliko človeških žrtv. Sedemnajst mož samo od posadke »Hispaniola«! Pa koliko krv je teklo, predno je bilo nadranio in naropano to zlato, koliko laži in grozote in krvoljčnosti je povzročilo — noben živ človek bi ne mogel vsega tega povedati! Le trije so že živeli od tistih, ki so naropali zaklad, — Silver, Morgan in Gunn, — vsak izmed njih je imel svoj delež na teh preghrah in zločinah in vsak je zastonj upal, da bo imel tudi delež na zlatu — — —.

»Pojdite sem, Jim!« mi je dejal kapitan. Priden fant ste, pa mislim, midva ne pojdeva več na morje. Preveč vas imam radi! — To ste pa vi, Silver? Po kaj ste prišli?«

»Pokorno javim, gospod kapitan, da sem se vrnil k svoji dolžnosti!« je odgovoril mož.

»Ah! — !« je dejal kapitan Smollett, druga pa nič. —

XXXIV.

Obilo dela nas je čakalo drugi dan.

Težke kupe zlata je bilo treba znositi celo miljo daleč dolji k čolnu in jih nato zvoziti tri mile daleč k »Hispaniola«. To je bil utrudljiv posel za tako majhno število delavcev.

Ubegli uporniki nas niso motili. Postavili smo stražo na grič, odkoder se je videlo na vse strani, in smo šli mirno na svoje delo. Menda so pa tudi že imeli dovolj boja.

Gray in Ben Gunn sta vozila zlato na »Hispaniololo«, drugi pa so ga nosili iz votline na obrežje. Dva žakla, eden na hrbtni, drugi na prsih, zvezana z vrvjo, to je bilo dovolj za o

lavca še poznati nočajo. Saj Pašič niti nočje podpisati zakona o delavskem zavarovanju. Starokopitneže bo treba strmoglavit.

Boljša vlada mora priti na krmilo naše države. Sedanja vlada povišuje ministrom in načelniku države za mnogo milijonov plače, a da bi našla le eno skromno misel za zboljšanje gospodarstva, na to se ji še sanja ne. Namesto da bi sedanja vlada v Beogradu resno mislila na zgradbo potrebnih železnic, cest in drugih prometnih sredstev, pa Pribičević, Žerjav in enaki prostozidarski bratci začenjajo s kulturnim bojem, t. j. s preganjanjem katoličanov, Slovencev in Hrvatov. Ta naloga se jim zdi bolj nujna, nego dviganje gospodarstva in valute.

Odobravam boj, ki ga vršijo poslanci Jugoslovenskega kluba v Beogradu proti sedanjemu vladi. Le kontrolirajte sedanje vladinovce, le bičajte jih z ostro besedo in poročajte nam, kako grdo gospodarijo, kako vladajo. Če bodo ostali demokrati, samostojni in njih velesrbijanski zaveznički še nekaj let na vladu, bomo propadli gospodarsko vsi. To je bridka resnica.

Po mojem mnenju moramo vsi skupaj delati na to, da pri bodočih volitvah vržemo iz vlade one stranke, ki zadnjega leta upropačajo našo domovino. Slovenska ljudska stranka pa si naj pri bodočih volitvah pošteče dobrih zavznikov, da izvede pred vsem gospodarske točke našega programa. Naslonimo se tesno na brate Hrvate ter še posebej na avtonomistično misleče Bosance, Hercegovce, Dalmatince, Bunjevce, Makedonce. Tudi med Srbi se bodo našli gotovo pametni možje, kojim mrzi sedanjem pogubnosnom vladni način.

V teh dveh načrtih je zapopadena naša boljša gospodarska bodočnost: dvigniti in izrabiti naravne zaklade naše bogate jugoslovanske zemlje in na vladu postaviti poštene stranke. Delujmo vsi na tem načrtu in izginila bo polagoma nezadovoljnost, draginja in sovraštvo. Samo zavabljanje pa nas ne bo otelo gospodarskega pogina.

Ali nas še ni izučilo?

Ni še dolgo od tega, odkar je večina slovenskih naših kmetov spregledala, da jih je Samostojna kmetijska stranka tako prevarala, kakor še malokatera stranka v Sloveniji. Volilcem so trosili pesev v oči in jim pripovedovali, kako bodo davke znižali, vojaštvo zmanjšali na najmanjšo mero, kako je dr. Korošec Slovence Srblom prodal itd. Ponekod so celo govorili, da hočejo republiko, samo, da so volilce potegnili na svojo stran. Hujskali in divljali so ponekod na shodi takoj in izpodkopavali vsako višjo oblast — seveda tudi državno — da ponekod ljudstvo ni bilo sploh več dostopno za tretzno in pametno besedo. Botri te stranke pa so gledali od strani to početje in za hrbtom dajali potuh, hoteč na vsak način slovensko dobro ljudstvo prevariti, da bi z glasovi prevarjenega ljudstva ustvarili korupcen in koritarski centralizem. Samostojnim je bil dovoljen vsak način hujskanja zoper Srbe, zoper državo in zoper vse, kar imenujemo oblast, samo, da so nalovili več glasov. Ko je pa Samostojna volilce prevarila za tisoč in tisoč glasov, je v dejanju v Beogradu pokazala in delala vse ravno narobe, kakor je obljudila, ter nas popolnoma zapisala beogradskim motgom.

Velesrbski šovinisti (nerodni prenepetneži) so zadnjič seveda uvideli, da je slovensko ljudstvo spregledalo, in da Samostojna nima več tal na slovenskih tleh. Treba je torej spraviti novo goljufijo na dan, da bi zopet slovensko ljudstvo svoje glasove za nadaljnji par let nehote prodalo za prikrte velesrbske in nadvladne teže. Demokratska stranka in radikalna stranka ste popolnoma zigrali s samostojnim detetom vred. Nastopila je torej — tretja srbska stranka, to je zemljoradnička, ki še dosedaj ni imela prilike slovenske volilce prevariti. Toda cilj je prozoren. Postopanje srbskih zemljoradnikov v beograjski skupščini za nadvladne srbske težnje in sovražno bojno glasovanje proti predlogom Jugoslovenskega kluba, ki so merili za tem, da se postopa s Slovenci in Hrvati kot enakopravnimi bratimi, nas je naučilo dovolj. Dostikrat so celo s hrupom glasovali proti nam in ponovno pokazali, da so ravno taki šovinisti, kakor radikali in demokrati.

Klub temu pa so začeli v Sloveniji tudi zemljoradničko stranko, na koje krmilu stojita glavna agitatorja dr. Novačan in Anton Mahen iz Trnovelj. Kako čuden slučaj! Rayno Anton Mahen in dr. Novačan sta bila še pred najkrajšim časom največja agitatorja za SKS in sta celo nameravala ali vsaj želeta priti do narodnega poslanca — ali celo še višje. Tam jima sreča ni bila mila, ker je očividno preveč kandidatov, pa premalo mest. Ustanovila sta tukaj novo stranko, ki ima sicer novo ime, a iste ljudi, nove fraze, a iste cilje kakov SKS, trgovina ista, trgovci so isti, le firma je druga. Ker je šla prejšnja firma v konkurs, se je morala ustanoviti nova firma, pod katero se bo ista prevara prodajala, kakor pod prejšnjo firmo.

Posvetovali smo se in sklenili, da jih moramo pustiti na otok — na neizmerno veselje Gunnovo in v krepko zadovoljstvo Grayeve. Dali smo jim zalogo smodnika in krogel, kos Gunnovega prekajenega kozjega mesa, nekaj zdravil, orodja, oblike, vrvi in majhno jedro — in na posebno željo zdravnikovo trdi lep kup tobaka —.

In končno smo se poslovili od otoka.

Zaklad je bil spravljen, z vodo smo bili preskrbljeni tudi ostanek Gunnovega kozjega mesa smo vzeli s seboj — in nekega lepega jutra smo dvignili sidro in odjadrali iz severnega zaliva.

Uporniki so nas najbrž kje od blizu opazovali. Kajti so smo prijadrali na odprto morje in se ozrli nazaj na otok, so klečali vsi trije na pesku ob morju in proseče dvigali roke k nam.

V srce nas je bolelo — pa nismo jih smeli vzeti seboj, ako nismo hoteli doživeti novega upora. In povrh peljeti jih domov na vešala, to bi bil prežalosten posel —.

Zdravnik jim je zakričal, da smo jim pustili zaloge in kje jih bodo našli. Pa po imenih so nas klicali in jokajte prosili, naj se jih za božjo voljo usmilimo in naj jih ne pustimo poginiti na tem žalostnem otoku —.

Ko pa so videli, da je ladja plula naprej in se bolj in bolj oddaljevala od brega, je eden izmed njih planil na noge, dvignil puško — in krogla je prižigala Silverju mimo ušes ter udarila v glavni jednik.

Sli smo pod krov na varno in ko sem proti poldnevnu pogledal ven na morje, je na moje nepopisno veselje izginjal najvišji vrh otoka v sinji daljavi nepreglednega obzorja —.

Priklučil se jima je že tudi trnoveljski Cerar, ki je bil pri zadnjih volitvah izvoljen kot socijaldemokratični obč. odbornik. Sedaj hočejo tudi pridobiti majorja Burnika, pri kojem pa smo prepričani, da je vse delo zastonj. Ta gospod predobro pozna srbijansko gospodo, pa naj se ta imenuje tudi zemljoradnička.

Slovensko ljudstvo pa ima tudi gotovo že prevar dovolj in se prav gotovo ne bo še enkrat pustilo prevariti odake srbijanske stranke, kakor se je zadnjč od Samostojne kmetijske. Gospoda zemljoradnika Novačana, do ktorja ga ne smemo imenovati, ker bi nas kot zemljoradnik tožil radi razjaljenja časti, pa prosimo, naj nam reši uganko: Kdo more kot jurist trdit, da je slovenska zemljoradnička stranka, samostojna, republikska, slovenska stranka, a istočasno pa sestavni del srbijanske zemljoradničke stranke. Istopotko naj nam blagovoli rešiti uganko: kako je mogoče pisati proti Srbitancem, a istočasno ravno iste osovražne Srbitance ponovno posecati v Beogradu in se z njimi posvetovati. Da pa plača vse stroške Samostojne, neodvisne, republikske, zemljoradničke, slovenske stranke, osobito list in druge stroške, sam Novačan in Anton Mahen, pa tako vsi vemo.

Iz poglavja o novih bremenih.

Iz Dalmacije in južnih delov naše kraljevine nam prihajajo poročila o lokoti in vsestranskem pomanjkanju. Za klice odpomoči našim gladnjim se očividno naša beografska vlada le zelo — zelo malo zmeni. Pomanjkanje žita in prehrane je pri nas že tako olčutno, da moramo kupovati draga rumunsko žito, sicer se lahko tudi pri nas razpase lokota v nevarni meri in obsegu.

V vsestranskem pomanjkanju in draginji živimo, a gospoda na najvišjih vladnih prestolih na misli na drugo, kot na povišanje davkov, trošarine, na notranje posojilo, in kako bi sama sebi zvišala plače. Ministri so si bili takoj edini, da se zviša zemljiski davek za 200 odstotkov in se poveča trošarina za navadna vina na 200 K pri 100 litrit. Clani finančnega odbora se sicer protivijo neznotremu povišku ravnokar omenjenih bremen, a ko bo prišla cela zadeva na glasovanje v skupščini, bodo vsi vladni podrepnički glasovali za predlog ministrov in v najkrajšem času bodo začele finančne oblasti razpisovati 200 procentov več zemljarine in povišeno trošarino. Kader gre pri nas za odpomoči gladnjim, za podporo invalidom, vdovam in sirotom, tedaj se pri nas take zadeve ali sploh ukinejo z dnevnega reda ali pa zavlačujejo po možnosti; ko pa treba povišati bremena, ki zadenejo v živo nižje in srednje sloje naroda, potem pa se pri nas izvrši vse s polno paro in — brez sicer običajnega zavlačevanja.

Povišanje davkov in trošarine še nikakor ne bo zadostovalo našemu finančnemu ministru, ampak ta pripravlja novo notranje posojilo v znesku 4 milijarde kron. O tem posojilu razglasajo, da ga bodo uporabili za popravo državnih železnic, a kdo jim verjame, ker vedno popravlja na papirju, a v resnicu se pa nič ne zgodi.

V času, ko gladujejo naši južni kraji, ko se uvaža v naši agrarni državo draga rumunsko žito, ko se povišujejo vsestransko že itak previsoka davčna bremena in razpiše milijardsko notranje posojilo, je vladu na lahko in brzo roko zvišala kraljevo eিলিস্ট, katerem se nahaja 70 razkošno opremljenih dvoran. Dragocenega pohištva za kraljevski dvor pa belgrajska vlada ni naročila pri tovarni pohištva v Zagrebu, kjer bi se plačalo v domačem denarju; pohištvo izdelujejo v Parizu, kjer mora vladu po današnjem valutnem stanju plačati 29 kron za 1 francoski frank. Stene posameznih dvoran bodo okrašene z dragocene nim preprogami in rezbarijami, ki se dobijo za »masne pare« po vsej Evropi. Dunajčani pripovedujejo, da so izdelali tamkajšnji zlatarji srebrno in pozlačeno jedilno orodje, t. j. žlice, vilice, nože, krožnike in drugo. Te stvari bodo v 36 zaborjih kmalu odpolstali v Beograd. Dvorski sijaji bodo dvignili neštevilni dvorski dostojanstveniki, uradniki, službe, potem 12 dragocenih dvorskih avtomobilov, konj, dvorske godbe ter dva regimeta — telesne straže.

Slobodno mišljenje Sokola.

(Dopis od Sv. Marjete na Dravskem polju).

Na tisoč nedelje je bil pri nas sokolski dirindaj. Prijezdzili so namreč Sokoli iz Maribora ter so svoj tabor postavili na vrtu »hauptsamostojnež« krčmarja Finžgarja. Nastopil je tudi en govornik, ki je pravil, da oni delajo

Jadranje da veliko posla, nas pa je bilo malo, zato smo moralni vsi marljivo delati. Le kapitan je ležel na zadnjem krovu na žimnici in poveljeval. Rane so se mu naglo celile, pa slab je še bil in miru je potreboval.

Obrnili smo se proti Srednjem Amerikai, ker dolge poti na Angleško bi ne bili vzdržali z našimi slabimi močmi. In še preden smo dosegli prvo obljudeno pristanišče, smo bili vsi zdelani in utrujeni. —

Moja povest je pri kraju. Prijetno vožnjo smo imeli in nekoga poznega večera smo zapluli v živahnino pristanišče v mehikanskem zalivu.

Kako dobro so nam dele neštete lučice razsvetljene mesta, kako pomirjevalno so vplivali na nas prijazni, dobrovoljni obrazi prodajalcev, ki so nam v neštetih berčicah prišli ponujati osvežujoče sadje in druga živila — kako prijetno je bilo vse to za nas po tistih divjih, krvavih prizorih, ki smo jih doživeli na samotnem otoku zaklada.

Graščak in zdravnik sta šla v mesto in vzela mene s seboj. Našli smo poveljnika angleške bojne križarke in šli z njim na krov. Zdravnik je pripovedoval naše doživljaje in preživelimi smo prav zabaven večer. Sele proti jutru smo se vrnili na »Hispanolo.«

In tu nam je prišel naproti Ben Gunn in se zviral v neizmerni zadregi —.

Silver je pobegnil —. On, Ben Gunn, pa mu je pomagal pri begu, kajti — ce bi ta človek ostal na ladji, vse naše življenje bi bilo v nepristani nevarnosti —!

Pa ni šel praznih rok —.

na to, da bodo svobodno mislili in da se ne dajo komandirati od Rima. Sokolsko korajož je tudi pokazal, ker je rekel, da črnih cot ne marajo. Ker še takin prerokov nisem dostikrat slišal, sem si komaj raztolmačil te skrivnostne besede. Torej svobodno misliti se bomo od teh ljudi naučili? Kaj to pomeni? Nam nihče ne brani svobodno misliti, ali pri vas to ni dovoljeno? Seveda pamet in pošten človek bi misil samo to, kar je resnično, pošteno in pravico! Tako misliti ne prepoveduje ne Bog ne Rim.

Sokoli so se gotovo skregali s pametjo, poštenostjo in pravico, z Bogom in s svojo vestjo, zato hočejo imeti to čudno posebnost, da bi smeli misliti, (in gotovo delati) neumne, nepoštene, krivične, brezbožne stvari. Lepi junaki to, ki oznanjajo svobodno misel!

Dolgo let poslušam že pridige, poznam katekizem, pa ne v pridigah ne v katekizmu ni prepovedano misliti in delati, kar je res in prav. Kaj bi torej ti ljudje radi, ko pravijo, da hočejo ljudi svobodno misliti učiti, je pametnemu človeku nerazumljivo. Ce so hoteli s tem vojsko napovedati pametnim, poštenim in pravčnim mislim, jih pustimo radi to svobodo, saj bolj ubogega spričevala si niso mogli dati ko s tem. To bodo res zlati časi, ko bodo Sokoli naučili vse ljudi svobodno to je tudi umno, krivično, nepoštene misliti in delati. Lé pomislite ljudje božji in sokolski, kako »fajn« bo to, ko bote vse: malii in veliki, bogati in revni, gorenjci in dolenci smeli svobodno misliti, ko bote smeli, ali prav za prav morali misliti in delati tudi neumno, nepoštene misliti in delati. Ko se bodo tako »svobodno« misliti naučili mnogi ljudje, potem bodo Sokoli imeli dosti članov, ker se nahaja mnogo ljudi, ki se jih bolj dopadejo neumno in nepoštene misli in dela ko pa resnica in pravica. V tem se kaže tudi razlika med nami in Sokoli: mi smo za to in smo prepričani, da so dovoljene samo resnične, poštene in pravčne misli in dejanja, Sokoli pa so za to, da naj bodo dovoljene tudi neumne, nepoštene, krivične misli in dejanja. Za Sokole bodo torej takrat dobrati časi, ko bodo dosegli to, da bo smel vsak tudi neumno, nepoštene misliti in delati.

Pametno in pošteno misliti in delati je bilo dovoljeno že dosedaj, a Sokolom to ni prav, oni hočejo tudi za neumnost in nepoštenost svobodo, menda za to, ker se dobro poznajo in vedo, da je pri njih več neumnosti in nepoštene. Tako vsaj si je razlagala moja kmetska pamet besede sokolskega govornika, da nas bodo svobodno misliti naučili. Se lepo zahvalimo za vaše »svobodno« mišljenje, to svobodo — neumno in nepoštene misliti — radi prepustimo vam in tistim, ki jim kaj takega diš, Dober tek!

Kako fletno bo na primer v šoli, ko bodo smeli šolarji svobodno, to je tudi neumno in napačno misliti, (— prav in pametno misliti smejo že zdaj tudi —); če bo učenec mislil in rekel: 10 in 10 je 999, mu učitelj ne bo smel nič reči, ne bo ga smel poučiti, da 10 in 10 ni 999, ampak 20, ker bi učenec, ki ga bodo Sokoli in sokolski učitelji naučili svobodno misliti, lahko rekel učitelju nazaj: »jaz imam pravico svobodno misliti, kaj se vi, gospod učitelj vtikate v moje misli, jaz lahko mislim, kakor hočem, saj ste me vi, gospod učitelj in vaši Sokoli naučili svobodno, to je tudi neumno misliti. Vi si lahko svobodno misliti, da je 10 in 10 — 20, jaz pa si lahko svobodno mislim, in rečem, da je 10 in 10 — 999.

Cim bolj svobodno, to je čim bolj neumno si jaz šolar mislim, tem lepši red mi morate v spričevalo dati. Ako bi vam kak moj svobodni odgovor ne bil prav, bi bilo to znamenje, da ne spoštuje svobode, to je tudi neumne misli in nespametnih odgovorov, potem niste več svobodomiseln učitelj in ne Sokol, ampak črn klerikalec, ker klerikalci pravijo, da je dovoljeno samo pametno in pošteno misliti, pravi Sokol pa mora biti za to, da sme vsak tudi neumno in nepoštene misliti in delati. Ce bo prišlo do tega, da bo lahko vsak človek in tudi šolar svobodno, t. j. tudi nespametno misliti in govoril, ne bo treba več nadzornikov in višjih oblasti, kar bo nekaterim sokolskim učiteljem, ki jim šola ne diši posebno, cisto prav. Svobodno, to je tudi neumno misliti bodo znali šolarji in svobodomiseln učitelje in šolarje?

In kako fajn bo, ko bodo po sokolsk